

Handläggare: Barbro Kristiansson
Tfn: 508 03 345

Till
Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

11. Svar på remiss angående revisionsrapport om vad föräldrar och personal tycker om fritidshemmen i Stockholms stad

Förslag till beslut

1. Stadsdelsnämnden beslutar godkänna föreliggande remissyttrande
2. Stadsdelsnämnden beslutar om omedelbar justering i detta ärende

Jack Kindberg
stadsdelsdirektör

Cathrine Önnestam
chef för avdelningen för barn och ungdom

Ärendets beredning

Detta ärende har tagits fram inom avdelningen för barn och ungdom. En arbetsgrupp med företrädare för skolledning, facklig organisation och fritidshem har läst rapporten och inkommit med synpunkter som ligger till grund för svaret på remissen. Ärendet har även behandlats på samverkansgruppens sammanträden 11 juni och 13 augusti.

Sammanfattning

Resultatet av revisionskontorets personal- och föräldraenkät ger en mycket oroande bild av fritidshemsverksamheten i Stockholms stad. Även om

både föräldrar och personal är nöjda med barnens trivsel och trygghet, så finns ett stort missnöje med de förutsättningar under vilka verksamheten bedrivs. Barngrupperna är för stora, personaltätheten är för låg och lokalerna anses ofta inte vara ändamålsenliga för verksamheten. Stadens revisorer delar revisionskontorets uppfattning att den genomförda granskningen ger anledning att ifrågasätta om stadens fritidshem kan leva upp till lagens krav och stadens mål och ambitioner. Vidare anser revisorerna att utbildningsnämnden i samråd med stadsdelsnämnderna har ett stort ansvar för att uppmärksamt följa och utvärdera utvecklingen inom fritidshemmen samt att också påtala brister och verka för att nödvändiga åtgärder vidtas.

Förvaltningen instämmer i stort med innehållet i rapporten, även om flera lokala fritidshem i Spånga-Tensta upplevs fungera alldeles utmärkt. Det är dock viktigt med kontinuerlig uppföljning och kompetensutveckling för berörd personal, för att bibehålla och höja kvaliteten i verksamheten. Kvalitetsarbetet med framtagande av åtaganden för fritidshemsverksamheten har också stor betydelse. Förvaltningen har även reagerat på skillnader i enkätsvaren mellan kommunalt och enskilt drivna enheter samt funderar över orsaken till dessa.

Bakgrund

Revisionskontoret har gjort en granskning och en rapport om fritidshemsverksamheten i Stockholms stad. I granskningen har ingått en enkätundersökning med syfte att ta reda på hur dels personal, dels föräldrar med barn på fritidshem ser på situationen vid fritidshemmen. Syftet har också varit att med utgångspunkt från enkätsvaren bedöma om lagens krav och stadens mål och ambitioner för verksamheten är uppfyllda. Rapporten har remitterats till utbildningsnämnden och samtliga stadsdelsnämnder för yttrande senast 31 augusti 2004. Rapporten kommer att behandlas av revisorsgrupp 1, som granskar kommunstyrelsen, efter det att nämndernas yttrande inkommit.

Förvaltningens synpunkter

Förvaltningen är positiv till den undersökning som gjorts i staden kring fritidshemsverksamheten och att dessa frågor lyfts fram till diskussion.

Fritidshemmens integration i skolan

När ansvaret för fritidshemsverksamheten flyttades över till grundskolan ändrade den karaktär från att ha utgjort ett komplement till hemmet och barnets övriga sociala och kulturella miljö, till att mera komplettera skolan och att erbjuda barnen meningsfull fritid och stöd i utvecklingen. När Lpo

94 anpassades så att den också kom att omfatta fritidshemmen, utökades den pedagogiska ambitionen och verksamheten har getts en viktig roll i barns lärande och utveckling. Fritidshemsverksamheten ska bidra till att målen i läroplanen uppnås. Utifrån denna förändring är det av värde att det finns fritidspedagogkompetens i såväl ledningsfunktioner som i verksamheten och att personalen inom fritidshemsverksamheten blir synliggjorda i skolan genom att personalen tillsammans med lärare bildar arbetslag för planering av hela skoldagen. Det finns annars en risk att fritidshemsverksamheten kommer i skymundan för den övriga skolverksamheten. Det är naturligt att frågor som berör skolbarnsomsorgen respektive undervisningen behandlas likvärdigt. Det är också av betydelse att arbetstidfördelningen inte blir för splittrad för personalen under dagen med andras förväntningar på sig att alltid vara till lags. Detta kan undvikas om hela arbetslaget tar samma ansvar för hela skoldagen inklusive fritidshemsverksamheten. Det är viktigt med ett schemalagt arbete och avsatt gemensam planeringstid.

Personalens kompetens

Att antalet anställda med fritidspedagogutbildning minskar är alarmerande. Om vi ska få fler utbildade såväl fritidspedagoger som barnskötare i verksamheten behövs löner och arbetsvillkor ses över. Även hela utbildningssystemet för fritidspedagogutbildningen bör ses över så att den blir mer attraktiv. Barnskötarna som arbetar på fritidshemmen är ofta en bortglömd grupp som bidrar med god kompetens. Eftersom fritidshemsverksamheten ska ses som en del i skolans verksamhet behövs även attitydförändringar och kompetensutveckling kring detta för lärarkollektivet.

Styrdokument och uppföljning

Styrdokument på nationell nivå för fritidshemsverksamheten är skollag, läroplan och allmänna råd. Till detta kommer Stockholms stads egna mål och åtaganden samt stadsdelsförvaltningarnas preciseringar av dessa. De allmänna råden för fritidshemsverksamheten behöver bli mer kända och informeras om på bred front i samband med utbildningsdagar för personal samt göras i lättillgänglig läsform för allmänheten. Fritidshemmens åtaganden ingår i skolans skriftliga kvalitetsgarantier, men det bör klart framgå att det gäller fritidshemsverksamheten.

Utvärdering av verksamheten ska ske genom uppföljning av åtaganden och som ett komplement till större enkätundersökningar kan man ha lokala barnenkäter som kan ifyllas tillsammans med föräldrar. För att få en helhetssyn, kan man också ha öppet hus, informationsmöten, utvecklingssamtal, och med föräldrar och barn för skola och fritidshem gemensamt i de olika arbetslagen. Kanalen via fritidshemmen är värdefull

för föräldrakontakterna. Förvaltningen poängterar vikten av sådana arbetssätt och det förekommer på flera håll i stadsdelen.

Lokalerna

Beträffande skollagens fastställande att lokalerna ska vara ändamålsenliga, behövs en utveckling på området. Personalens entusiasm och möjligheter att ha bra verksamhet blir lidande om de inte har tillgång till lokaler som är lämpade för verksamheten. För att inte problem med samverkan av lokaler för undervisning och fritidshemsverksamhet ska uppstå behövs ett nytänkande och utökad samverkan kring hur lokaler kan användas under hela verksamhetsdagen. Annars kan fritidshemsverksamhet som är integrerad i klassrum upplevas störande i förberedelser och efterarbete för såväl lärare som fritidshemspersonal. För att varje barns behov ska tas tillvara är det viktigt att det finns utrymme för avkoppling och plats för avskildhet. Ur den synvinkeln är det värdefullt att fritidshemsverksamheten likväl som skolverksamheten har tillgång till sådana lokaler och att tillräckliga resurser avsätts för att lokalerna anpassas efter behovet.

Vid förändringar i boendestrukturen och därmed behov av skol- och fritidshemsplatser krävs en flexibilitet i användande av samtliga lokaler i stadsdelen. Eftersom det inte finns någon uttalad maxgräns för antalet barn i en lokal finns det annars risk att barngrupperna blir för stora på för liten yta.

Personaltäthet

Vid beräkning av personaltäthet i fritidshemsverksamheten kan användas olika beräkningsgrunder. Vanligtvis används antalet årsarbetare/inskrivna barn, vilket kan vara missvisande och ge en lägre personaltäthet än om man i stället tittar på hur många vuxna som finns runt barnen under eftermiddagstid. Detta ger en annan bild av personalsituationen.

För att fritidshemsverksamheten ska kunna bidra till att målen för elevernas utveckling och lärande ska uppfyllas, ska verksamheten erbjuda ett varierat utbud av aktiviteter. Det innebär att en skolas olika salar som idrottssal, slöjdsal, bibliotek m.m. ska kunna användas under elevens hela verksamhetsdag. Ett sådant innehåll på olika platser förutsätter högre personaltäthet än om verksamheten är förlagd på ett ställe där personalen kan ha större överblick. Personaltätheten måste anpassas efter vilken typ av lokaler som används och verksamhet som bedrivs.

Barngruppernas storlek och sammansättning

Med för stora barngrupper får personalen svårt att lära känna varje barn och barnens möjligheter att bli sedda blir begränsade. Ett sätt att komma

till rätta med detta är att personalen har ansvarsbarn eller indelar barnen i mindre undergrupper. Uppgifterna om barngruppernas storlek är ibland inte så alarmerande som kan tyckas. Definitionen av barngruppernas storlek blir ottydlig om man inte beaktar att gruppernas storlek också ses i relation till hur man använder personal och lokaler.

Barngruppernas storlek inverkar även på känslan av säkerhet. Inom Spånga-Tensta upplevs oron ha ökat bland personal och föräldrar i samband med bad och utflykter, vilket har lett till en begränsning av denna verksamhet.

Barn i behov av särskilt stöd

Det är viktigt att hänsyn tas till varje enskilt barns behov av stöd såväl i undervisningen som under fritidshemsvistelsen och att den extra resurs som tilldelas är anpassad till båda delarna.

Ekonomi

Schablonen för skolbarnsomsorgen har inte under lång tid ökat i förhållande till löne- och prisökningar och utifrån de alarmerande signaler som finns om fritidshemmen föreslås ytterligare höjning av denna för att öka kvaliteten i verksamheten.

Bilagor

Revisionsrapporten ”Så tycker föräldrar och personal om fritidshemmen i Stockholms stad”.